

Margarida Aritzeta,
en la presentació de
la novel·la a l'Institut
d'Estudis Vallencs
JUDIT FERNÁNDEZ

Una altra història

Només fa un any de l'anterior novel·la de Margarida Aritzeta, *El pou dels maquis* (Cossetània). Una obra que també se situava a Valls, i en la qual també va bastir una ficció a partir de fets històrics. En aquell cas partia del succés que va tenir lloc a la seva masia familiar, el 1946, quan hi van arribar quatre maquis.

Era el segle XIX, amb el nom d'en Joan Serra/ es coneix un bandoler / per tot-hom en La Pera." Així comença la cançó que Lluís Llach va dedicar al llegendari bandoler Joan Serra, el mateix personatge que ara ha inspirat la nova novel·la de l'escriptora vallenga Margarida Aritzeta, *Bandoler* (Cossetània Edicions). A la ficció novel·lada d'Aritzeta, aquest personatge nascut i mort també a la capital de l'Alt Camp (la llegenda diu que va ser jutjat, condemnat i esquartrat a Valls l'any 1815, acusat de diversos crims) es presenta gràcies als records que guarda en la memòria un home ja vell, que quan només era un nen el va acompanyar a seguir els camins amb els francesos i que ara, a les seves velleses, vol trobar les claus "d'un secret fosc que sempre l'ha torturat". A partir d'aquest fet intrigant es va desvelant la història d'un bandoler que segurament no va ser tan sanguinari com es creia ni va cometre tantes atrocitats com explicaven. Almenys, a la ficció.

La història del Joan Serra real apareix publicada per primer cop l'any 1859, en un llibre sobre la història dels Mossos d'Esquadra de l'escriptor i assagista José Ortega Espinós. A la crònica que fa de les actuacions més destacades dels Mossos des de la seva fundació fins a la data de publicació del llibre es recull la llegenda i les cançons de La Pera. Des d'aleshores, la història del bandoler, plena de contradiccions, s'ha reformulat diverses vegades, tot i que estudis recents l'han situat entre els caragirats que van fer costat a les tropes napoleòniques durant l'ocupació francesa de 1808-1813 "i han posat en qüestió els aspectes més brutals i sangonents de la llegenda del bandoler, que enllacen amb la tradició d'un altre bandoler documentat el

La història novel·lada de Joan Serra

Margarida Aritzeta escriu una ficció al voltant de la figura del llegendari bandoler del segle XIX

segle anterior", apunta l'editorial. Però "allà on els historiadors troben llacunes, els escriptors hi trobem benediccions", destaca Margarida Aritzeta. I per això, a partir "dels grans dubtes que planteja la història real d'aquest personatge", l'escriptora va pensar que encara quedaven "molts fils argumentals" per estirar.

Aritzeta diu que mai no hauria escrit una novel·la sobre el bandoler si no fos de Valls. I tampoc si no hagués participat en els actes que es van organitzar en aquesta ciutat per

commemorar l'aniversari de la Guerra del Francès: "Em van aproximar al moment i al personatge", explica. Aquells actes van incloure un projecte d'escriptura col·lectiva, en la qual hi havien de participar diversos escriptors, que havien de reescriure la història del bandoler. El projecte col·lectiu no va acabar de reeixir, però Aritzeta va decidir tirar igualment endavant el projecte i escriure la seva pròpia història de La Pera, que ara ha acabat en el llibre *Bandoler*.

"Joan Serra és un bandoler mitificat del segle XIX; un personatge de novel·la que necessitava una novel·la", va destacar l'historiador Francesc Murillo en la presentació del llibre a l'Institut d'Estudis Vallencs (IEV). A la història real d'aquell bandoler s'hi sobreposen moltes versions llegendàries (el motiu del seu renom, el terror que va semblar a la societat, les diferents versions al voltant de la seva mort...). També segons la llegenda, per cada mort La Pera encenia dues espelmes a l'ermita del Carme de Valls, i abans de matar la víctima, li deixava temps perquè resés un credo ("No em mateu, us demano per mare! -Reseu l'últim *Crec en Déu* / -Pietat, pietat!", diu la cançó de Llach). Però a la ficció que ara recull el llibre de Cossetània, Aritzeta "l'allunya del psicòpata sanguinari" i el presenta com un soldat que es va fer escàpol i que es va posar al costat dels anomenats caragirats, que van fer costat a les tropes napoleòniques, per no passar fam i perquè se sentia atret pels seus ideals, segons Murillo. La seva història ha anat passant de generació en generació a Valls, la seva ciutat natal. I Llach la va popularitzar més enllà d'aquest entorn geogràfic gràcies a la seva cançó, que va publicar el 1968. Ara Aritzeta fa un pas més per engrandir la llegenda del bandoler. *